

ТМ	Г. XXXIV	Бр. 1	Стр. 405-408	Ниш	јануар - март	2010.

Приказ скупа
Примљено: 26. 9. 2009.

Драгомир Јанковић

ДРЖАВА И ВЕРСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

У организацији Политичког клуба Фондације Конрад Аденауер 9. јуна 2009. године у ресторану Аероклуба у Београду одржана је дискусија на тему: „Правни положај цркава и вјерских заједница у Србији – примјена актуелних закона”. Учесници дискусије били су господа: др Горан Башић, замјеник Заштитника грађана, проф. др Милан Радуловић, бивши министар вјера и предлагач актуелног Закона о црквама и вјерским заједницама, др Драган Новаковић, помоћник министра вјера и проф. др Сима Аврамовић, професор Правног факултета у Београду и један од аутора поменутог закона.

Иако је скуп трајао више од три сата, предвиђено вријеме није било довољно да се у оквиру њега размотре сви проблеми везани за примјену закона са којима се суочавају они којих се тај закон тиче. Дискусије су биле више него занимљиве, а издвојило се неколико тема: сврсисходност вјерске наставе у школама, упис у регистар вјерских заједница Црногорске Православне Цркве, ваљаност постојећих законских прописа. Муфтија србијански Мухамед Јусуфспахић је изразио потребу за формирањем засебног муслиманског гробља у Београду уз констатацију да су православни, као већина, успјели да изборе за себе адекватна рјешења тог проблема.

Пошто нам недостатак времена за дискусију није дозволио да на самом скупу изнесемо сопствена запажања о издвојеним темама, желимо да то учинимо овим путем, надајући се да ће их учесници у расправама прочитати. Кренимо редом.

Сврсисходност вјерске наставе у школама. Библија је најпревођенија и најчитанија књига на планети, због чега елементарно познавање њеног садржаја спада у домен опште културе. Нека од најчувенијих умјетничких дјела икада створених у историји су инспирисана религијом. Како неко може посматрати Микеланђеловог *Давида*, уколико не зна ко је библијски Давид, Леонардову *Тајну вечеру*, ако не зна шта она представља или слушати Баха, Моцарта, Бетовена, ... , ако не зна шта је *реквием*?¹

Конфесионална вјеронаука у школама можда и није најбоље рјешење, али је у овом тренутку једино могуће. У Србији тренутно нема довољно дипло-

zenicablues78@hotmail.com

¹ Опело (свештени обред при сахрани покојника) код Римокатолика. Већина композиција поменутих композитора је компоновано за извођење на мисама (богослужењима).

мираних социолога или политиколога религије² који би могли да предају религијску културу или предмет сличног назива, тако да су, бар за сад, дипломирани теолози једини квалификовани да у школама изводе наставу о религијским темама. А ни њих нема довољно.

Да ли је религија нешто декадентно што омета изградњу демократског цивилног друштва, због чега би требало да се маргинализује и потисне у сферу приватног? Подсећамо све оне који би дали позитиван одговор на ово питање, да председници САД приликом ступања на дужност и полагања председничке заклетве том приликом, длан њихове десне руке држе положен на Библију (и против тога не диже глас ниједан грађанин САД који није хришћанин), да је британска краљица истовремено и поглавар Англиканске Цркве – државне Цркве у Британији, да је евангелистичка (лутеранска) Црква државна Црква у Данској и Шведској. Исти случај је и са православном Црквом у Грчкој, која је, подсећамо, чланица ЕУ.

Упис у регистар вјерских заједница Црногорске Православне Цркве. Упис у регистар вјерских заједница Црногорске Православне Цркве под тим именом не треба дозволити! Уколико неко жели да буде православне вјероисповјести, онда мора да поштује каноне Васељенских и помјесних сабора који су обавезујући за све помјесне православне Цркве, а који регулишу, између осталог, и начин стицања аутокефалије неке помјесне Цркве. Уколико не жели да их поштује, онда нема разлога и потребе да себе назива православним. То је, уосталом, са истим аргументима, и предлагао господин Радуловић (да се региструју под другим именом) представницима ЦПЦ у вријеме када је водио министарство вјера и када је ова вјерска заједница поднијела захтјев за упис у регистар.

У чему је проблем у односима СПЦ и ЦПЦ, зашто СПЦ спори легитимитет ЦПЦ, односно, зашто ниједна помјесна православна Црква не жели да призна ЦПЦ као равноправног и пуноправног члана заједнице православних Цркава? Да ли СПЦ, ето баш не да, аутокефалију ЦПЦ јер је конзервативна и радикална или је посриједи нешто друго?

Ниједна помјесна православна Црква не може да буде самостална у догматском и канонском смислу, јер су догме и канони оно што православне обједињује. Самостална може да буде само у управљању, избору и рукоположењу јерархије (свештенства) и у црквеносудским поступцима. Неком помјесном православном Црквом управља Сабор епископа, који уједно и врши избор нових епископа, а начин на који се обавља њихова хиротонија (рукоположење, заређење, ступање у ред епископа) регулисан је 13. правилом картагинског Сабора које гласи: „Епископ не може бити постављен другачије, него од више епископа. А уколико је неизоставна потреба, тада нека три епископа постављају новог. (...) А који поступи противно, такви сами себе лишавају части.”³ Црквеносудски поступак је регулисан 12. правилом овог сабора: „Ако неки епископ потпадне под некакву оптужбу, (...) нека му суди

² *Политикологија религије* је нова политиколошка дисциплина која се подучава од фебруара 2008. године у оквиру постдипломских студија на Факултету политичких наука у Београду.

³ Зборник канона православне Цркве, *Истина* (Часопис православне епархије далматинске), Шибеник 2003, стр. 91.

12 епископа. Свештенику нека суди 6 епископа и његов епископ, а Ђакону 3 епископа.⁴ Дакле, да би нека православна Црква могла да буде самостална у избору и хиротонији јерархије, она мора да има најмање 4 епархије, тј. 4 епископа, да би у случају смрти неког епископа, преостала тројица могли да изаберу и хиротонишу (новог) четвртог. Таква Црква се у оквиру православља назива аутономном. Да би нека Црква била самостална у црквеносудском погледу, и тиме била аутокефална, она мора да има најмање 13 епархија, одн. 13 епископа, да би у случају оптужбе против неког епископа, преосталих 12 могло да оформи валидан црквени суд. ЦПЦ има једног епископа, који је, ваљда, сам себе изабрао, или су га изабрали неки црногорски политичари, а који је хиротонисан од групе епископа – расколника унутар Бугарске ПЦ.⁵ Уколико би СПЦ признала ЦПЦ, она би тим чином, сходно 13. правилу картагинског сабора, саму себе изопштила из заједнице са осталим православним Црквама. Слично је и са проблемом везаним за Македонску Православну Цркву. СПЦ даје МПЦ аутономију, јер једино то може да јој да. МПЦ не прихвата аутономију, већ инсистира на аутокефалији, иако је то немогуће да добије, јер у Македонији не постоји 13 епархија и нема 13 епископа. Зашто? Зато што нису Црква, него политичка организација, без икакве црквене свијести. Оне, пак, епископе, који би хтјели да, у складу са канонима, прихвате аутономију, успоставе нормалне црквене односе и ријеше проблем, хапсе, процесуирају и затварају.

Уколико би ЦПЦ била уписана у регистар вјерских заједница у Србији под тим именом, био би прекршен члан 6 Закона о црквама и вјерским заједницама.

Ваљаност постојећих законских прописа. Да ли се постојећи законски прописи могу оцјенити позитивно или негативно тешко је рећи у овом тренутку, јер њихова примјена траје тек неколико година – сувише кратко да би се доказала или оповргла њихова ваљаност. Оно што нам је привукло посебну пажњу приликом расправе на ову тему је став проф. др Симе Аврамова да приликом доношења законске регулативе треба следовати за рјешењима других држава. Слажемо се са уваженим професором да је размјена искустава изузетно корисна и добра, али не морају туђа рјешења нужно да буду добра и за нас. Србија је историјски и културно специфично подручје и оно што је добро у, нпр. Њемачкој, не мора у исто вријеме да буде добро и у Србији. Пажњу треба обратити и на наша сопствена искуства и законе Краљевине Југославије.

Конфесионална гробља. Игром случаја своју егзистенцију тренутно обезбјеђујемо на београдским гробљима, помажући православним свештеницима приликом опела, па смо јако добро упућени у проблематику везану за њих. Сва гробља на подручју Београда су под управом градских, одн. општинских власти. Изузев јеврејског гробља, о којем брине јеврејска општина и које је једино моноконфесионално. Ниједним не управља СПЦ. И сва су мултиконфесионална. Истина је да је већина сахрањених на тим гробљима православне

⁴ Исто.

⁵ Осим тога, он је био свештеник-клирик Васељенске патријаршије са сједиштем у Истанбулу, и од стране њиховог епископата рашчињен, тј. лишен свештеничког чина, а ономе ко је једном лишен свештенства, оно у оквиру православља не може бити враћено.

вјероисповјести, јер су и већина Београђана православни, али сматрамо да се она због тога не могу називати православним гробљима, јер се на њима не сахрањују искључиво православни, него и атеисти и вјерници других вјероисповјести. Ми православни не видимо у томе никакав проблем. Нама лично не би ни најмање сметало уколико бисмо били сахрањени и поред самог муфтије. Шта више. Проблем који имају градске власти је што су београдска гробља готово попуњена. Онима који не посјећују често гробља можда се не чини да је тако, али у граду у којем живи око 2.500.000 становника некада буде и 50 сахрана на дан. Једино на гробљу „Орловача“ постоји могућност проширења којим би се могао обезбједити довољан број гробних мјеста у неком дужем периоду, али рјешавање имовинско-правних односа са власницима околне земље не иде баш увјек лако. Осим тога, власти, ма којој политичкој опцији припадале, не воле монокофесионална гробља. Зашто? Када неко оскрнави мултиконфесионално гробље или гробље већинске конфесије, то нема никакву политичку конотацију. Међутим, уколико се деси да буде оскрнављено гробље неке националне или вјерске мањине то добија политичку обојеност, изазива реакцију невладиних организација...

Уколико би за муслимане са становишта позитивних прописа њихове вјере било прихватљиво такво рјешење, можда би могли да од градских власти затраже да им се у оквиру гробља „Орловача“ додијели нека парцела (или парцеле, сходно њиховим потребама), умјесто што траже засебно гробље.